

ด้านที่ ๙ ข้อมูลจังหวัดมุกดาหาร

ประวัติความเป็นมาจังหวัดมุกดาหาร

เจ้าจันทร์สุริยวงษ์และไพร่พลได้ตั้งเมืองอยู่ที่บ้านหลวงโพนสิม ใกล้กับพระธาตุอิงฮังทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง (ดินแดนลาว) ต่อมาได้ถึงแก่กรรม เจ้าจันทกนิรี ผู้เป็นบุตร ได้ขึ้นปกครองบ้านเมืองสืบต่อมา ครั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๑๐ ได้มีนายพรานจากบ้านหลวงโพนสิมคนหนึ่งข้ามแม่น้ำโขงมาทางฝั่งขวาตรงปากห้วยบังมุก ได้พบเมืองร้าง วัดร้าง และพบต้นตาล ๗ ยอดอยู่ริมฝั่งโขง เห็นว่าเป็นทำเลที่อุดมสมบูรณ์กว่าดินแดนทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง เนื่องจากบริเวณแม่น้ำโขงตรงปากห้วยบังมุก มีปลาชุกชุม จึงได้กลับไปรายงานให้เจ้าจันทกนิรีทราบ เจ้าจันทกนิรีจึงได้พาไพร่พลข้ามแม่น้ำโขงมาตุ๊กเห็นว่าเป็นที่ตั้งเมืองโบราณมาก่อน และมีความอุดมสมบูรณ์กว่าทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง จึงได้พากันอพยพจากบ้านหลวงโพนสิมมาตั้งบ้านเรือนอยู่ทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงตรงปากห้วยบังมุก

เมื่อเริ่มหักร้างถางพงเพื่อตั้งเมืองขึ้นใหม่ ได้พบพระพุทธรูป ๒ องค์อยู่ใต้ต้นโพธิ์ริมฝั่งโขง พระพุทธรูปองค์ใหญ่เป็นพระพุทธรูปก่ออิฐถือปูน ส่วนพระพุทธรูปองค์เล็กเป็นพระพุทธรูปโลหะหล่อด้วยเหล็กเนื้อดี จึงได้พร้อมกันสร้างวัดขึ้นใหม่ในบริเวณวัดร้างริมฝั่งโขง และขนานนามว่าวัดศรีมุงคุณ (ศรีมงคล) พร้อมทั้งได้ก่อสร้างกุฏิวิหารขึ้นและอัญเชิญพระพุทธรูปทั้งสององค์ขึ้นประดิษฐานบนพระวิหารของวัด ต่อมาปรากฏว่าพระพุทธรูปโลหะ (องค์เล็ก) เกิดปาฏิหาริย์กลับลงไปประดิษฐานอยู่ใต้ต้นโพธิ์ที่ตั้งเดิมอีกถึง ๓-๔ ครั้ง ในที่สุดพระพุทธรูปองค์เล็กนั้นก็ค่อยๆ จมหายลงไปใต้ดินคงเห็นแต่ยอดพระเศียรโผล่ขึ้นมาให้เห็นอยู่ใต้ต้นโพธิ์ริมฝั่งโขง จึงได้พร้อมกันสร้างแท่นสักการะบูชาครอบไว้บริเวณนั้น และขนานนามพระพุทธรูปองค์นั้นว่า พระหลุบเหล็ก ปัจจุบันบริเวณที่พระหลุบเหล็กจมดินได้ถูกกระแสน้ำเซาะตลิ่งโขงพังลงไปหมดแล้ว (คงเหลือแต่แท่นสักการบูชาที่ยกเข้ามาเก็บรักษาไว้หน้าพระวิหารของวัดศรีมงคลได้ในปัจจุบัน ส่วนพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่ก่ออิฐถือปูนและได้อัญเชิญขึ้นขึ้นไปประดิษฐานอยู่บนพระวิหารของวัดศรีมงคล ชาวเมืองได้ขนานนามว่า "พระเจ้าองค์หลวง" เป็นพระประธานของวัดศรีมงคล และถือเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองมุกดาหาร ต่อมาวัดศรีมงคลได้เปลี่ยนนามเป็นวัดศรีมงคลใต้จวบจนปัจจุบัน

เมื่อครั้งตั้งเมืองขึ้นใหม่นั้น ในเวลากลางคืนได้ผู้พบเห็นแก้วดวงหนึ่งสีสดใสเปล่งแสงเป็นประกายแวววาวเสด็จ (ลอย) ออกจากต้นตาล ๗ ยอดริมฝั่งโขง ล่องลอยไปตามลำน้ำโขงแทบทุกคืน จวบจนใกล้รุ่งสว่างแก้วดวงนั้นจึงเสด็จ (ลอย) กลับมาที่ต้นตาล ๗ ยอด เจ้าจันทกนิรีจึงได้ขนานนามแก้วศุภนิมิตดวงนี้ว่า "แก้วมุกดาหาร" เพราะตั้งเมืองขึ้นริมฝั่งโขงตรงปากห้วยบังมุกอีกทั้งได้มีผู้พบเห็นไข่มุกอยู่ในหอยกาบ(หอยก๊) ในลำน้ำน้ำโขงอีกด้วย เจ้าจันทกนิรี จึงให้ขนานนามเมืองที่ตั้งขึ้นใหม่นี้ว่า "เมืองมุกดาหาร" ตั้งแต่เดือน ๔ ปีกุน จุลศักราช ๑๑๓๒ (พ.ศ. ๒๓๑๓) อาณาเขตครอบคลุมทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขงจนจรดแดนญวน (รวมแขวงสะหวันนะเขตของดินแดนลาวด้วย)

ครั้นเมื่อถึงสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. ๒๓๒๑) พระเจ้าตากสินมหาราชได้แผ่แสนยานุภาพขึ้นมาถึงแถบลุ่มแม่น้ำโขง ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกฯ และเจ้าพระยาจักรียกกองทัพขึ้นมาเพื่อปราบปรามและรวบรวมหัวเมืองน้อยใหญ่ริมสองฝั่งแม่น้ำโขงให้รวมอยู่ในข้าขอบขัณฑสีมาของกรุงธนบุรี และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ เจ้าจันทกนิรี เป็น "พระยาจันทรศรีสุราชอุปราชามันธาตุราช" เจ้าเมืองมุกดาหารคนแรก และได้พระราชทานนามเมืองว่า "เมืองมุกดาหาร"

ตราประจำจังหวัดมุกดาหาร

ตราประจำจังหวัดมุกดาหารมี ๒ แบบ คือ แบบที่ใช้เป็นตราประทับหนังสือและแบบประกอบธงประจำจังหวัด ซึ่งทั้ง ๒ แบบ มีลักษณะวงกลมมีเส้นเปิดฟ้าบังคับรูปแบบให้กระชับยิ่งขึ้น ภายในมี “ปราสาทสองนางสถิตย์” ที่อยู่ในมุกดาหารภายในปราสาทองค์กลางมีแก้วมุกดาหารอยู่บนพาน ใต้พานมีผ้าทิพย์รองรับหน้าผ้าทิพย์มีอักษรไขว้ชื่อย่อของจังหวัด ในปราสาทองค์ทั้งสองข้าง มีบายศรียันตะลุ่มอันเป็นเครื่องบูชาของชาวอีสาน เบื้องหลังมีพระธาตุพนม ซึ่งจังหวัดมุกดาหารแยกออกมาจากจังหวัดนครพนม และเคยอยู่ในอาณาจักรโคตรบูรเดียวกัน มีแนวแม่น้ำโขงอยู่ด้านหลัง ด้านตะวันออกพระอาทิตย์กำลังทอแสงหลังหมูก่อนเมฆ และตัวเลข ๒๕๒๕ คือ ปีที่ตั้งจังหวัดมุกดาหาร

คำขวัญประจำจังหวัดมุกดาหาร

หอแก้วสูงเสียดฟ้า ภูผาเทิบแก่งกะเบา แดงเผ่าชนพื้นเมือง ลือเลื่องมะขามหวาน กลองโบราณล้ำเลิศ ถิ่นกำเนิดลำพญา ตระการตาชายโขง เชื่อมโยงอินโดจีน

ธงประจำจังหวัดมุกดาหาร

ธงพื้นสีน้ำเงินหม่น (ปัจจุบันพื้นเปลี่ยนเป็น สีขาวหมอกมัว) มีเส้นขอบริมสีแดง ๓ ด้าน ยกเว้นด้านที่ติดเสาธง ตรงกลางเป็นรูปปราสาทสองนางสถิต ประดิษฐานแก้วมุกดาหารอันเป็นตราประจำจังหวัด

ดอกไม้ประจำจังหวัดมุกดาหาร

ช้านาว เป็นไม้มงคล และเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของจังหวัดมุกดาหารเสน่ห์ของช้านาวที่ทำให้คนหลงใหลคือ ความงดงามของดอกที่มีสีเหลืองอร่ามออกเป็นช่อกระจุก ดอกหนึ่งมีกลีบเลี้ยง ๕ กลีบ กลีบดอก ๕-๑๐ กลีบ มักออกดอกเต็มกิ่งก้านในช่วงฤดูแล้ง ก่อนที่ทั้งต้นจะผลิใบอ่อนเขียวขจีช่วงฤดู ช้านาวเป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางที่เจริญเติบโตในเขตป่าเขา ป่าแล้ง

นอกจากนี้ชาวมุกดาหาร ยังมีความเชื่อในเรื่องของการให้โชคลาภจากการเลี้ยงช้างน้ำว คือ เมื่อถึงฤดูแล้ง ต้นช้างน้ำวจะสลัดใบหรือผลัดใบหมดทั้งต้นชาวบ้านนิยมตัดเอากิ่งช้างน้ำวมาแช่ไว้ในแจกันหรือโอ่งน้ำต้งเลี้ยงไว้ในบ้านเรือนเนื่องจากเชื่อกันว่าหากครอบครัวใดมีโชคลาภต้นช้างน้ำวที่เลี้ยงไว้จะผลิดอกเหลืองอร่ามให้ได้ชื่นชม นอกจากนี้ต้นช้างน้ำวชาวพื้นเมืองเรียกกันว่าดอกเดือนสาม ส่วนชาวจีนและชาวยุวนในท้องถิ่นมุกดาหารจะเรียกกันว่าต้นมังกรหรือต้นตรุษจีน

ข้อมูลทั่วไปจังหวัดมุกดาหาร

จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดชายแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน ระยะทาง ๗๒ กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร ๖๔๒ กิโลเมตร พื้นที่ทั้งหมด ๒,๗๑๒,๓๙๔ ไร่ (๔,๓๓๙.๘๓ ตร.กม.) ประกอบด้วย ๗ อำเภอ ประชากรรวม ๓๓๙,๐๐๐ คน มีท่าเล ที่ตั้งอยู่ปลายทางด้านตะวันออกสูงสุดของประเทศไทย ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก-ตะวันตก (East West Economic Corridor : EWEC) ก่อนข้ามสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ ๒ สู่แขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งเป็นแขวงใหญ่อันดับสองรองจาก นครหลวงเวียงจันทน์ มีประชากรมากกว่า ๑ ล้านคน

พื้นที่การเกษตรและพื้นที่ป่าไม้ของจังหวัด

- พื้นที่การเกษตร ประมาณ ๑.๓๓ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๙๙ ของพื้นที่จังหวัด โดยมี พื้นที่ชลประทาน ประมาณ ๐.๑๑ ล้านไร่ คิดเป็นเพียงร้อยละ ๘.๒๘ ของพื้นที่การเกษตร ประกอบด้วย โครงการชลประทานขนาดกลาง ๒๑ แห่ง สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า ๕๕ แห่ง และบ่อบาดาล ๑,๘๔๕ แห่ง
- พื้นที่ป่าไม้ประมาณ ๘๖๓,๒๘๑ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๘๓ ของพื้นที่จังหวัด

จังหวัดมุกดาหาร มีพื้นที่ทั้งหมด ๔,๓๓๙.๘๓ ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองออกเป็น ๗ อำเภอ คือ

๑. อำเภอเมืองมุกดาหาร
๒. อำเภอดงหลวง
๓. อำเภอคำชะอี
๔. อำเภอคำชะอี
๕. อำเภอดงหลวง
๖. อำเภอห้วยใหญ่
๗. อำเภอหนองสูง

อาณาเขต

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ อำเภอชุมพวง จังหวัดอำนาจเจริญ

และอำเภอหนองพอก อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอเต่างอย จังหวัดสกลนคร และอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับแขวงสวันเขตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

โดยมีแม่น้ำโขงเป็นเส้นกั้นพรมแดน

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

แหล่งที่มาข้อมูลจังหวัดมุกดาหาร : <https://mukdahan.treasury.go.th/th/about/> และ <https://www.mukdahan.go.th/history.htm> และ <https://m.mukdahan.go.th/>